

16 квітня 1919 р. Х.Раковський звернувся до Є.Петрушевича з пропозицією перемир'я. Більшовики мали намір іти через Румунію в Угорщину, де Б.Кун проголосив Мадярську комуністичну республіку.

А в цей час в Українській Академії наук відбуваються такі події.

У протоколі № 7 засідань комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН від 17 липня 1918 р. в п. 7 читаємо: «Голова комісії доповів про те, що міністр народної освіти та мистецтв вносить через нього на обговорення комісії питання щодо складання законопроекту про асигнування 1 млн. крб. на негайне придбання бібліотек і книг для створення початку Національної бібліотеки. Придбані книги мають систематизуватися і каталогізуватися».

Отже, Вернадський спрямовує свою діяльність на збереження, нагромадження, збирання інтелектуальних і духовних надбань українського народу. Мислячи категоріями майбутнього, Володимир Іванович персонально займався формуванням фонду Національної бібліотеки. Велику надію в цій справі покладав на добродійні акції, меценатство. Особливу цінність для ВБУ становили приватні книгозбірні вчених, культурних діячів, взагалі освічених людей, які приділяли своїм бібліотекам найпильнішу увагу. Вернадський особисто розсилав листи з проханням підтримати

Національну бібліотеку. Один з них автор цих рядків відшукав в архівах Інституту рукопису ЦНБ ім. В.І.Вернадського (Ф. 12, № 773).

15.IV. 1919.

Високошанований Вадиме Львовичу, *

Національна Бібліотека при Українській Академії наук в сучасну добу має можливість вийти на шлях широкого розвитку своєї ділянки і виконання свого завдання по утворенню великої Книгозбірні всесвітнього типу. Отже, ласкаво прошу Вас не відмовити передати для Національної Бібліотеки свої друковані праці, відбитки та інше, а коли найдете можливим, то передати й інші Вам непотрібні книжки, наприклад, дисертації.

Тимчасовий Комітет для заснування Національної Бібліотеки, на чолі якого я стою, буде Вам щиро вдячний за усяку допомогу найскорійшому поповненню усім потрібної, особливо наукової її частини, Національної Бібліотеки у Києві.

За книжками може бути надіслано спеціального прийомщика.

Адреса: Київ, Фундуклеївська, 11, Національна Бібліотека, або Володимирська, 54, Українська Академія Наук, канцелярія Національної Бібліотеки.

Ваш В.Вернадський .

Маргарита Кривенко

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ: РОКИ СТАНОВЛЕННЯ

Серед багатьох бібліотек старовинного Львова ось уже майже півстоліття значиться Львівська бібліотека іноземної літератури (нині відділ літератури іноземними мовами Львівської державної обласної наукової бібліотеки).

Краківське передмістя, де розташована книгозбірня, давнє, як і Високий Замок, адже місто-твердиня, назване «Львовом-градом» - замком Лева - складалося з двох частин - на горі укріплений замок, а внизу - торгово-ремісничє місто - «поділ», «посад» - передмістя.

Район був сповнений торговою метушнею, там вирував старий Краківський базар. І назви навколишніх вулиць відповідали їхнім призначенням: Старотандетна, Медова, Вугільна, пл. Різні. Серед них - невеличка вуличка Чорна. Саме на ній почалося зведення будинку Суспільної Помочі ім.Руни Рейтманової. І вже на початок 30-х років тут височіла чотирьохповерхова строга будівля зі світлої цегли.

Будинок переходив з рук у руки: передавали його під ветдиспансер, поліклініку, гуртожиток. І тільки в 1940 р. кілька кімнат (після значного ремонту) прийняли міську бібліотеку.

Під час окупації бібліотека чотири рази переселялася, бо будинок був замінований.

У 1951 р. в ньому знайшлося місце для трьох міських бібліотек - центральної для дорослих, бібліотеки іноземної літератури, дитячої.

У повоєнні роки, коли переслідувалися люди, нищилися та руйнувалися монастирі й церкви, виникла загроза розкрадання духовних скарбів.

Прагнучи будь-що врятувати найцінніше з друкованої продукції, львівський художник-аквареліст Омелян Масляк, як справжній патріот, вирішив, що найкращий засіб не розпорозити зібрання - це оформити їх у бібліотеку. Він денно і нічно, підводами й пішо звозив та зносив уже «нічийні» колекції зі звільнених помешкань, розшукував вартісні книги, які потрапили у невідповідні руки, розкрадені цінні бібліотеки зруйнованих культових споруд, тим самим не допустивши знищення літератури багатьох бібліотек, які впродовж століть діяли у Львові та області.

Таким чином було врятовано тисячі книг німецькою, англійською, французькою, польською та іншими мовами; численні томи незмірно цінних позицій. Тимчасовим місцем для цих скарбів стали кілька кімнат на четвертому поверсі вже згаданого будинку.

На основі зібраного масиву в 1946 р. при Центральній міській бібліотеці О.Масляк створив відділ іноземної літератури, а в наступному році домігся надання йому статусу самостійної бібліотеки іноземної літератури,

* Йдеться про Вадима Львовича Модзалевського (1882 - 1920), відомого спеціаліста з питань української генеалогії, який брав участь у створенні біографічного словника діячів України, члена Постійної археографічної комісії тогочасно.

яку сам і очолив. З невеличкою відділу бібліотека перетворилася в солідну наукову установу, чим вона теж зобов'язана своєму фундатору.

Омелян Масляк, як і його родина, немало зробили для української культури. Про життя і творчість молодшого з синів, Степана, та їхнього батька, Володимира Масляка, є дані в Енциклопедії українознавства. Володимир Залуквич (рід Масляків походить зі старовинної Залукви, що під Галичем, звідси й псевдонім) - відомий український письменник і публіцист. Степан Масляк - різносторонньо обдарована людина, письменник, поліглот і чудовий перекладач *, з 1946 р. - старший викладач кафедри слов'янської філології у Львівському університеті.

Обдарованою людиною був і Омелян. Він отримав прекрасну освіту у Львівській академії мистецтв та Віденському університеті, вчився у приватних студіях мюнхенських майстрів. Володів сімома іноземними мовами. Подорожуючи, мав можливість вивчити історію і культуру народів країн Європи. Відтоді захопився зарубіжною літературою.

Закінчивши у Львові студію бібліотекознавства, О.Масляк очолив Центральну міську бібліотеку, а згодом і першу в Галичині міську бібліотеку іноземної літератури.

Та радість творчої праці була недовгою: наприкінці 1949 р. його було заарештовано. Згідно з рішенням Львівського обласного суду від 2 січня 1951 р. його засудили до 10 років позбавлення волі і вислали до Магадану. Не важко здогадатися про причини цього свавілля. У фондах іноземної книгозбірні зберігалася ще не заінвентаризована література, яка мала велику історичну цінність, а Масляк був такою людиною, що могла б стати на перешкоді масового вивезення з України безцінних друкованих скарбів.

І справді, фонд іноземної літератури (100 тис. прим.), фактично особисто зібраний Омеляном Масляком, наприкінці 1951 р. був забраний у Всесоюзну державну бібліотеку іноземної літератури. Мотивувалося це специфічністю цього фонду, який нібито не міг бути використаний Львівською бібліотекою.

Порівняйте, за свою майже піввікову історію Львівська бібліотека іноземної літератури, докладаючи чимало зусиль, збрала 150 тис. екземплярів, які за цінністю, унікальністю поступаються тим 100 тис., що являють собою власне фонд рідкісної книги (20 тис. видань до 1800 р., численні перші прижиттєві видання відомих європейських письменників та класиків; унікальна довідкова література; 3 тис. річних комплектів старих цінних періодичних видань).

Це «тиха трагедія» (за словами її колишніх працівників) нашої бібліотеки, це особиста трагедія її засновника - Омеляна Масляка. У грудні 1954 р. його було звільнено за Постановою Верховного суду УРСР (судимість було знято) і в червні 1955 р. відновлено у Спілці художників України.

У 1964 р. О.Масляка повністю реабілітували. Але сили й здоров'я були підірвані. 19 червня 1972 р. він помер у Львові.

Літні працівники бібліотеки добре пам'ятають поважного пана, який приходив до нашого колишнього директора Івана Лозинського, і вони подовгу розмовляли: певно, щось згадували, ділилися думками, підіймали з праху лихі часи, тривожили забуті імена...

Омелян Масляк - особистість неоднозначна, але незаперечним є те, що він був і назавжди лишиться яскравою сторінкою і світлою пам'яттю в історії нашої бібліотеки як її засновник і в історії українського мистецтва як художник-пейзажист.

Вікторія Колесникова

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІНСТИТУТУ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ

У 1921 р. за заповітом відомого антрополога, етнографа та історика Ф.К. Вовка його бібліотеку було передано кабінету антропології. Згодом ця колекція стала основою наукової бібліотеки Інституту археології. Її фонди поповнювалися книжковими зібраннями академіків П.П.Єфименка, Д.Г.Заболотного, докторів наук В.П.Петрова, А.В.Добровольського, М.Я.Рудинського, О.І.Тереножкіна та ін.

Засновник бібліотеки Є.О. Дзбановський протягом багатьох років був її завідувачем. Після нього нею керували К.С.Корнієнко, а з 1991 р. - В.А.Колесникова.

Нині бібліотека Інституту має найповніше в країні зібрання з питань археології, а також змістовні книжкові колекції з історії, етнографії, мистецтва, філософії, антропології, нумізматики тощо.

* Його переклад «Пригод бравого вояка Швейка» Я.Гашека вважається чи не найкращим; автор 17 лібретто до опер.

© Колесникова Вікторія Анатоліївна, Київ, 1995